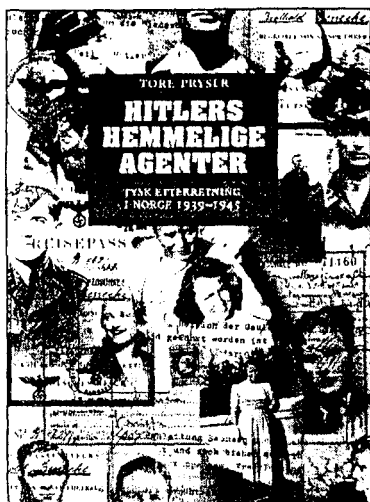

FAKTA:

■ Professor Tore Pryser ved Høgskolen i Lillehammer har i mange år forsket på de tyske etterretningsorganisasjonene Abwehr, Sipo og SD og deres navngitte aktører i Norge.

Nå foreligger boken «Hitlers hemmelige agenter. Tysk etterretning i Norge 1939-1945».

Norske motstandsaktører har ofte blandet sammen etterretningsorganisasjonene og gitt Gestapo ansvaret, skriver Pryser. Gestapo foretok arrestasjonene fordi Abwehr ikke hadde egen eksekutivmyndighet.

I boken har et stort antall tyske aktører fått omfattende og opplysende biograder. Også de biografiske opplysningene gir for en stor del ny kunnskap om de tyskerne som var aktive i Norge under okkupasjonen.

Mange kjente navn fra motstands- og historikermiljøet fra på plass i Universitetsforlaget for å høre på professor Pryser og Bjørn egge.

- Spionasje for tyskerne i

Mandag kom professor Tore Pryser bok om nordmenn som arbeidet som tyske agenter i Norge under okkupasjonen. Pryser navngir mange av dem i boken «Hitlers hemmelige agenter».

Av Kristian Hosar

OSLO: - Jeg regner med reaksjoner, men de aller fleste navn i boken er fra offentlig tilgjengelige kilder. De som omtales, er ikke «småfisk», men aktører i

alvorlige saker som fikk konsekvenser, ofte i form av tapte menneskeliv. Neppene noen kan mene at profesjonell spionasje for tyskerne er en privatsak, sier Pryser.

- Historikeren skylder nok i ettertid de døde hensyn, men også de levendes sannhet. Slik er det ikke til å unngå at noen skjeller ramler ut av skapene.

Stor interesse

Det er stor interesse for Pryser bok. Tyskernes hemmelige tjenester i Norge under krigen er lite omtalt, både av historikere og av andre skribenter. Om den militære etterretningstjenesten Abwehr er så å si ingen ting skrevet tidligere.

Tore Pryser bok er på ca. 500 sider, av dem utgjør noteverket 50 sider.

Mange sentrale personer

hadde møtt fram til lanseringen i Universitetsforlaget i Oslo mandag. Blant dem var historikerne Magne Skodvin og Svein Blindheim, professor Johs. Andenæs, høyesterettsadvokat Johan B. Hjort, forfatteren Kristian Ottosen, generalmajor Bjørn Egge og mange andre fra forsker- og veteranmiljøet.

● Det er interessant å lytte til aktørene, men de er farlige klipper for historikere.

Tore Pryser, professor

Lillehammer-kuppet

Lillehammer står sentralt

flere steder i boken. Det gjelder blant annet kapittelet om Meldekopf Nordland, ledet av Oberleutnant Edmund Sala, som i mai 1945 kom til Lillehammer. Ved det såkalte Lillehammer-kuppet som den svenske C-byrå sto for, ble 35 tyske etterretningsekspertene via Sverige overført til amerikanerne der både deres kunnskaper og materiale kom til nytte.

En av lederne i denne gruppen, Hauptmann Hermann Schmidt, ble forøvrig statssekretær i forsvarsdepartementet i Vest-Tyskland i Helmut Schmidts sosialdemokratiske regjering på 1970-tallet.

Flere lillehamringer

I arbeidet med kontakten mellom Sala og svenskene var også XU-mannen, senere fylkeskontorsjef Brynjulf Sjetne

aktiv. Han var kjentmann fra grensen til Lillehammer, men visste trolig ikke i detalj hva avtalen mellom C-byrå og Sala gikk ut på, skriver Pryser.

Motstandsmannen Kai Holst fra Lillehammer fikk etter alt å dømme kjennskap til Lillehammer-kuppet, som skjedde bak norske og britiske myndigheters rygg. Holst ble likvidert, noe Pryser også har behandlet i en tidligere bok.

Også flere andre gudbrandsdøler er nevnt i forskjellig sammenheng, blant dem Olaf T. Lindvig i Fåvang, og hans senere svigerfar, den internasjonale forretningsmannen Olaf Fermann, som etter krigen hadde gård i Ringsaker og i en periode bodde i Ringeby.

Mannen som rømte fra britene

Lillehamringen Willy Midelfart Bjørneby (1906-) er omtalt flere steder i boken. Han ble landskjent da han rømte fra England til Tyskland og skildret flukten i dramatiske vendinger i boken «Jeg flyktet fra England» som kom ut på et NS-forlag under

krigen. Bjørneby krysset den engelske kanal i en gummiåb. Etter flukten ble han brukt som propagandataler både i Tyskland og Norge.

Bjørneby skaffet norske agenter til tyskerne, blant annet til England. En av dem han

skaffet, en senere frontkjemper fra Telemark, var forøvrig aktiv i Gudbrandsdalen med å avsløre flyktingtransporter. Blant annet hadde han base på Vinstra Hotell og på Slangen seter i Skåbu.

I sluttfasen i 1945 var Willy

M. Bjørneby Edmund Salas hjelper på Lillehammer. Bjørneby er nå bosatt i Oslo.

Willy Midelfart Bjørneby (1906-), en av Edmund Salas hjelpere. Illustrasjon fra Tore Pryser bok.

Smil!

esentasjon. På første rad fra venstre Kristian Ottosen, Alf R. Jacobsen, Magne Skodvin, Johs. Andenæs, Johan B. Hjort

gen privatsak

Sentrale aktører ved presentasjonen av professor Tore Pryser's bok i Oslo mandag. Tore Pryser mellom Brennpunkt-redaktør Alf R. Jacobsen i NRK (til høyre) og veteran og forfatter Kristian Ottosen. (Foto: Kristian Høsar).

Med vilkår
for
Tore P.

- Skulle gjerne laget Brennpunkt-program

OSLO: Dette er en glimrende bok. Vi skulle gjerne ha laget Brennpunkt-program av stoffet, men vi har ikke penger, sa NRK-redaktør Alf R. Jacobsen til GD etter pressekonferansen i Universitetsforlaget mandag.

Bok vil klart vekke internasjonal interesse og oppsikt, sier Jacobsen.

NRK-redaktøren tenker i

første rekke på avsløringen om hvordan kodene fra Petsamo ble knekket og hvilken betydning det fikk. En brannsvidd bok som ble funnet gjorde at Wehrmacht snart var i stand til å dechiffrere russiske radiotelegrammer. Kodeboken fra Petsamo ble senere viktig i amerikanernes Venona-prosjekt, som avslørte sovjetiske spioner i USA etter krigen.

- Dette er en fantastisk bok, smekkfull av nye opplysninger, sa Alf R. Jacobsen da han innledet på pressekonferansen.

Forfatteren og krigsveteranen Kristian Ottosen hadde en del innvendinger om faktiske ting, men Pryser repliserte at aktørene er interessante å lytte til, men at de er farlige kilder for historikere.